

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗΣ ΓΛΩΣΣΑ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΑΡΓΥΡΩ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ

"Ο καιρός των διαγωνισμών"

Εποχή των θαυμάτων είναι τώρα - το έτος 1919 - όλο και πιο καταπληκτικά είναι τα νέα που μας έρχονται και κάποια μέρα μια βόμβα χαράς πέφτει στην πόλη μας και 25 την τραντάζει. Ο Πόντος θα γίνει ελληνικό κράτος ανεξάρτητο - Ανεξάρτητη Δημοκρατία του Πόντου, λένε με πρωτεύουσα την Τραπεζούντα.

Ο καλός και εύτακτος μαθητής της Α' τάξης του Φροντιστηρίου Τραπεζούντος πιστεύει ότι το πράγμα είναι πολύ απλό, γιατί δεν ξέρει, βέβαια, το τι σκληροί αγώνες χρειάζονται για τέτοιου είδους ζητήματα και ούτε υποψιάζεται το τι μάχες δίνονται στο μεγάλο τραπέζι της ειρήνης, όπου οι Μεγάλοι κόβουν και ράβουν, για να φτιάξουν τον καινούριο κόσμο που θα βγει από τον πόλεμο.

Άλλωστε, τώρα είναι και ο καιρός των διαγωνισμών - ετοιμαζόμαστε για ένα σπουδαίο σκαλί ακόμα παραπάνω, τη Β' Γυμνασίου - πού να βρεθεί καιρός για άλλα ενδιαφέροντα μέσα στις τόσες έγνοιες του σχολείου. Διαβάσματα, ξενύχτια με τη λάμπα του πετρελαίου - γαλήνη έξω και νέκρα - τίποτα να μην ακούεται παρά το ρόπαλο του νυχτοφύλακα καθώς αφήνει τους ξερούς του κρότους μέσα στη νυχτιά:

- Τακ, τακ, τακ, τακ.

Ευπνά καμιά φορά η μητέρα μου, που πάντα λαγοκοιμάται, μετρά τις ώρες και ύστερα φωνάζει σιγανά :

- 'Αιντες, έλα, έλα να πέσεις. Κι αύριο μέρα του Θεού είναι, σώνει πια το διάβασμα.

Αλλά ο καλός και εύτακτος* μαθητής δεν τ' αποφασίζει ν' αποτραβηχτεί, γιατί οι διαγωνισμοί έχουν αρχίσει κιόλας, κι έγιναν όλα σοβαρά - πολύ - μέσα στο σχολείο, αγρίεψε η ατμόσφαιρα και άλλαξαν τα μούτρα των καθηγητών, ακόμα και των πιο καλοσυνάτων.

Μα έχουν μια επισημότητα αυτοί οι ευλογημένοι τις μέρες των διαγωνισμών! Λες και γίνονται εχθροί μας, ξαφνικά, τύραννοι, ιεροεξεταστές, καθώς μπαίνουν σοβαροί και αγέλαστοι μέσα στην τάξη, ξεροβήχουν αυστηρά και ρίχνουν γύρω

τριγύρω τη ματιά τους σ' όλους μας, χωρίς να νοιάζονται για την αγωνία και τα καρδιοχτύπια.

- Ησυχία !

Και σα να μη φτάνει, δόστου και να λένε ότι "αλίμονο εις εκείνον, όστις θα κοιτάξει το γραφτό του πλαϊνού του και αλίμονο εις εκείνον όστις θ' ανακαλυφθεί έχων εις τας τσέπας του σημειώσεις και τα τοιαύτα".

Όυτε καν παίρνουν υπόψη τους το τι κόπο κατέβαλαν εκείνοι οι καημένοι συμμαθητές μας που κάθισαν και φτιάξαν τις σημειωσούλες μικρά μικρά χαρτάκια, με ψιλά ψιλά γραμματάκια, ψείρες, λες και σπούδασαν την τέχνη της ψειρογραφίας από τους βυζαντινούς μαστόρους, που μπορούσαν να γράψουν επάνω σ' ένα αυγό ολόκληρο το κατά Ματθαίο Ευαγγέλιο.

Κι οι άλλοι που έχουν γράψει στις παλάμες και στα χέρια και στα στυπόχαρτα και άλλοι που έχουν τα χαρτάκια μέσα στα πουκάμισα, όχι δεν είναι πολλοί, αλλά όλο και βρίσκονται κάμποσοι με ταλέντο εφευρέτη που έχουν εγκαταστάσεις στα θρανία με λαστιχάκια, τραβούν το λαστιχάκι και νάτο το χαρτάκι, αλλά καθώς ζυγώνει ο καθηγητής, τσακ το λαστιχάκι και πάει το χαρτάκι !

Ο καλός, όμως, και εύτακτος μαθητής ποτέ δεν κάνει τέτοια - τίποτα - έφαγε ό- λες τις καπνιές της λάμπας και τώρα μαζεμένος στο θρανίο με την καρδιά του να χτυπά και με την άσπρη κόλλα μπροστά του - σ' όλα τα θρανία άσπρες κόλλες - ακούει την επίσημη φωνή :

- Ζήτημα δεύτερον !

Ω, τι μαυρίλα ! 'Ηταν ακριβώς εκείνο το κεφαλαίο που πηδούσε διαβάζοντας και όσες φορές άνοιγε το βιβλίο, ο διάβολος τα 'φερνε να τ' αφήνει γι' αργότερα. Η πένα βαραίνει, όπως και το χέρι.

- Ζήτημα τρίτον !

'Ελαμψε και πάλι ο ήλιος - ανακούφιση ! Το καταραμένο "ζήτημα δεύτερον" θα μείνει στην μπάντα και έτσι με τα άλλα δυο θα βολευτεί και το μάθημα τούτο μια χαρούλα.

Γράφει η τάξη. Κι ο ιεροεξεταστής μας όλο και φέρνει βόλτα, πίσω, μπρος - πηγαίνει και έρχεται - κοιτάζει, και μόλις στρέφει τις πλάτες, ακούω υπόκωφο ψίθυρο αγωνίας από τον πλαϊνό μου :

- Γύρνα, γύρνα λιγάκι από δω ! Κι όταν δεν γυρνάω, μπραφ, μπραφ, το πόδι του να με χτυπά κάτω απ' το θρανίο, κι όταν κάνω να γυρίσω, νάτο, που έχω κατάφατσά μου τη φάτσα του καθηγητή και το ακοίμητο μάτι. Ησυχία. Παγωνιά. 'Όλα τα κεφάλια σκυμμένα στα χαρτιά, άλλες πένες τρέχουν, άλλες να σκοντάφτουν, μερικοί να ξύνονται με τραγική αμηχανία, άλλοι να στριφογυρίζουν στο θρανίο και αμέσως η φωνή :

- Τι συμβαίνει εκεί ; Είναι, βέβαια, μερικοί καθηγητές που δε δίνουν σημασία και - θεός σχωρέσ' τα τα πεθαμένα τους - ζυγώνουν στα παράθυρα και με στραμμένες τις πλάτες, απολαμβάνουν το πανόραμα της θάλασσας, τους γλάρους, τους ψαράδες, άλλοι όμως, πού να κοιτάξουν τέτοιες ώρες τέτοια θεάματα !

Μερικοί συμμαθητές αρχίζουν κιόλας να δίνουν τα γραφτά τους με ύφος ευχαριστημένο. Πότε από δω, ποτέ από κει, όλο και σηκώνεται κανένας, αφήνει την κόλλα του επάνω στην έδρα - εντάξει - και πορεύεται προς την έξοδο γελαστός, άλλος συννεφιασμένος.

Με θαρραλέο βήμα νάτος που προχωρεί και ο κουμπούρας προς την έδρα.

Απορία του καθηγητή :

- Μπα ; Τελείωσες εσύ ;

Αλλά βλέποντας την κόλλα, σουφρώνει τα φρύδια :

- Κάτασπρη !

Παρθένα την παραδίδει την κόλλα ο κουμπούρας και απολογείται άνετα :

- Τι να κάνω κ. καθηγητά ; Μου τύχαν όλα θέματα άγνωστα.

Κουνά το κεφάλι ο καθηγητής, το κουνά και ο θαυμαστός κουμπούρας και καθώς φεύγει μας βγάζει τη γλώσσα γελαστός, πολύ ευχαριστήμενος ότι τελείωσε και αυτό το μάθημα και γλίτωσε.

Δημήτρης Ψαθάς, "Γη του Πόντου"

* εύτακτος = αυτός που αγαπά την τάξη, ο φρόνιμος (αντίθετο = άτακτος).

* υπόκωφος = ο ήχος που ακούγεται σα να έρχεται από βαθιά, ο ήχος που μόλις ακούγεται.

* όστις = ο οποίος

B. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1ο

1.α. Ποια μέθοδο χρησιμοποιούν οι μαθητές προκειμένου να επιτύχουν στις τελικές εξετάσεις;

β. Ποια είναι η συμπεριφορά των καθηγητών απέναντι στους μαθητές ; Ισχύει αυτή η συμπεριφορά στις μέρες μας;

Μονάδες 6

ΘΕΜΑ 2ο

1.α. Μετασχημάτισε τις απλές προτάσεις που δίνονται σε επαυξημένες όπως στο παράδειγμα Πχ. ο φάρος κατευθύνει τα καΐκια. → Ο θαλασσοδάρτος φάρος κατευθύνει τα γερικά καΐκια

- Τα κύματα τρώνε τα βράχια
- Τα κοχύλια είναι αμέτρητα.
- Οι γλάροι σπαθίζουν τον αέρα

Μονάδες 2

β. Χαρακτήρισε τις υπογραμμισμένες προτάσεις του διαλόγου με βάση το περιεχόμενό τους (αποφαντική, προστακτική, ερωτηματική, επιφωνηματική)

- Πού θα πάτε;

- Στην Αθήνα, μαμά, άσε μας να πάμε. Πρέπει να έρθει κι η Ελένη μαζί.

- Στην Αθήνα; Αυτό είναι παράλογο! Ο καιρός το πάει για βροχή. Το μεσημέρι να είστε εδώ. Πήρατε μαζί σας ομπρέλα;

Μονάδες 2

ΘΕΜΑ 3ο

Να γράψετε μια σελίδα στο ημερολόγιό σας για τις πρώτες σας μέρες στο Γυμνάσιο και να καταγράψετε τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας.

Μονάδες 10

A. ΚΕΙΜΕΝΟ: «Η Νέα Παιδαγωγική»

Το κείμενο αυτό είναι απόσπασμα από το πέμπτο κεφάλαιο του πεζογραφήματος Αναφορά στον Γκρέκο (1961), που δημοσιεύτηκε ύστερα από το θάνατο του Νίκου Καζαντζάκη. Στην πραγματικότητα είναι η αυτοβιογραφία του συγγραφέα, πολύ χρήσιμη για να κατανοήσουμε την προσωπικότητα και το λογοτεχνικό έργο του. Ολόκληρο το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στις συχνά επώδυνες εμπειρίες του νεαρού Ν. Καζαντζάκη από το δημοτικό σχολείο, σε εποχές (τέλη του 19ου αιώνα) που οι εφαρμοζόμενες παιδαγωγικές μέθοδοι ήταν ιδιαίτερα αυταρχικές. Ειδικότερα, στο απόσπασμα παρακολουθούμε την πρώτη του μέρα στο δημοτικό σχολείο αλλά και τις αναμνήσεις του από το δάσκαλο της τετάρτης τάξης, που τότε ήταν και η τελευταία, αφού το δημοτικό ήταν τετρατάξιο.

Με τα μαγικά πάντα μάτια, με το πολύβουο, γεμάτο μέλι και μέλισσες μυαλό, μ' ένα κόκκινο μάλλινο σκούφο στο κεφάλι και τσαρουχάκια με κόκκινες φούντες στα πόδια, ένα πρωί κίνησα, μισό χαρούμενος, μισό **αλαφιασμένος**, και με κρατούσε ο πατέρας μου από το χέρι. Η μητέρα μου είχε δώσει ένα κλωνί βασιλικό να τον μυρίζουμαι, λέει, να παίρνω κουράγιο, και μου κρέμασε το χρυσό σταυρουλάκι της βάφτισής μου στο λαιμό.

— Με την ευχή του Θεού και με την ευχή μου..., μουρμούρισε και με κοίταξε με καμάρι.

Ήμουν σαν ένα μικρό καταστολισμένο **σφαγάρι** κι ένιωθα μέσα μου περφόνια και φόβο· μα το χέρι μου ήταν σφηνωμένο βαθιά μέσα στη φούχτα του πατέρα μου κι **αντρείευόμουν**. Πηγαίναμε, πηγαίναμε, περάσαμε τα στενά σοκάκια, φτάσαμε στην **εκκλησιά του Αϊ-Μηνά**, στρίψαμε, μπήκαμε σ' ένα παλιό **χτίρι**, με μια φαρδιάν αυλή, με τέσσερις μεγάλες κάμαρες στις γωνιές κι ένα κατασκονισμένο πλατάνι στη μέση. Κοντοστάθηκα, δείλιασα· το χέρι μου άρχισε να τρέμει μέσα στη μεγάλη ζεστή φούχτα.

Ο πατέρας μου έσκυψε, άγγιξε τα μαλλιά μου, με χάδεψε· τινάχτηκα· ποτέ δε θυμόμουν να μ' έχει χαδέψει· σήκωσα τα μάτια και τον κοίταξα τρομαγμένος. Είδε πως τρώμαξα, τράβηξε πίσω το χέρι του:

— Εδώ θα μάθεις γράμματα, είπε, να γίνεις άνθρωπος· κάμε το σταυρό σου.

Ο δάσκαλος πρόβαλε στο κατώφλι· κρατούσε μια μακριά βίτσα και μου φάνηκε άγριος, με μεγάλα δόντια, και κάρφωσα τα μάτια μου στην κορφή του κεφαλιού του να δω αν έχει κέρατα· μα δεν είδα, γιατί φορούσε καπέλο.

— Ετούτος είναι ο γιος μου, του 'πε ο πατέρας μου.

Ξέμπλεξε το χέρι μου από τη φούχτα του και με παρέδωσε στο δάσκαλο.

— Το κρέας δικό σου, του 'πε, τα κόκαλα δικά μου· μην τον λυπάσαι, δέρνε τον, κάμε τον άνθρωπο.

— Έγνοια σου, καπετάν Μιχάλη· έχω εδώ το εργαλείο που κάνει τους ανθρώπους, είπε ο δάσκαλος κι έδειξε τη βίτσα.

Από το Δημοτικό Σχολείο απομένει ακόμα στη θύμησή μου ένας σωρός παιδικά κεφάλια, κολλητά το ένα πλάι στο άλλο, σαν κρανία· τα πιο πολλά θα 'χουν γίνει κρανία. Μα απάνω από τα κεφάλια αυτά απομένουν

μέσα μου αθάνατοι οι τέσσερις δασκάλοι.

[...]

Στην Τετάρτη Τάξη βασίλευε και κυβερνούσε ο Διευθυντής του Δημοτικού. Κοντοπίθαρος, μ' ένα γενάκι σφηνωτό, με γκριζα πάντα θυμωμένα μάτια, στραβοπόδης. «Δε θωράς, μωρέ, τα πόδια του», λέγαμε ο ένας στον άλλο σιγά να μη μας ακούσει, «δε θωράς, μωρέ, πώς τυλιγαδίζουν τα πόδια του; και πώς βήχει; Δεν είναι Κρητικός». Μας είχε έρθει σπουδασμένος από την Αθήνα κι είχε φέρει, λέει, μαζί του τη Νέα Παιδαγωγική. Θαρρούσαμε πως θα 'ταν καμιά νέα γυναίκα και την έλεγαν Παιδαγωγική· μα όταν τον αντικρίσαμε για πρώτη φορά ήταν ολομόναχος· η Παιδαγωγική έλειπε, θα 'ταν σπίτι. Κρατούσε ένα μικρό στριφτό βούρδουλα, μας έβαλε στη γραμμή κι άρχισε να βγάζει λόγο. Έπρεπε, λέει, ότι μαθαίναμε να το βλέπαμε και να το αγγίζαμε ή να το ζωγραφίζαμε σ' ένα χαρτί γεμάτο κουκκίδες. Και τα μάτια μας τέσσερα· αταξίες δε θέλει, μήτε γέλια, μήτε φωνές στο διάλειμμα· και σταυρό τα χέρια. Και στο δρόμο, όταν δούμε παπά, να του φιλούμε το χέρι. «Τα μάτια σας τέσσερα, κακομοίρηδες, γιατί αλλιώς, κοιτάχτε εδώ!», είπε και μας έδειξε το βούρδουλα. «Δε λέω λόγια, θα δείτε έργα!» Κι αλήθεια είδαμε· όταν κάναμε καμιά αταξία ή όταν δεν ήταν στα κέφια του, μας ξεκούμπωνε, μας κατέβαζε τα πανταλονάκια και μας έδεχνε κατάσαρκα με το βούρδουλα· κι όταν βαριόταν να ξεκουμπώσει, μας έδινε βουρδουλές στ' αυτιά, ωσότου έβγαινε αίμα. Μια μέρα έδεσα κόμπο την καρδιά μου, σήκωσα το δάχτυλο:

– Πού είναι, κυρ δάσκαλε, ρώτησα, η Νέα Παιδαγωγική; γιατί δεν έρχεται στο σκολειό;

Τινάχτηκε από την έδρα, ξεκρέμασε από τον τοίχο το βούρδουλα.

– Έλα εδώ, αυθάδη, φώναξε, ξεκούμπωσε το πανταλόνι σου.

Βαριόταν να το ξεκουμπώσει μόνος του.

– Να, να, να, άρχισε να βαράει και να μουγκρίζει.

Είχε ιδρώσει, σταμάτησε.

– Να η Νέα Παιδαγωγική, είπε, κι άλλη φορά σκασμός!

Ήταν όμως και πονηρούτσικος ο σύζυγος της Νέας Παιδαγωγικής. Μια μέρα μας λέει: «Αύριο θα σας μιλήσω για το Χριστόφορο Κολόμβο, πώς ανακάλυψε την Αμερική. Μα για να καταλάβετε καλύτερα, να κρατάει καθέννας σας κι από ένα αυγό· όποιος δεν έχει αυγό, ας φέρει βούτυρο!».

**Ν. Καζαντζάκης, Αναφορά στον Γκρέκο,
Εκδόσεις Ελένης Ν. Καζαντζάκη**

***αλαφιασμένος**: ταραγμένος, τρομαγμένος ***σφαγάρι**: ζώο που προορίζεται για σφαγή, σφάγιο ***αντρειυόμουν**: έκανα τον γενναίο ***εκκλησιά του Αϊ-Μηνά**: η εκκλησία του Αγίου Μηνά στο Ηράκλειο, όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε ο Ν. Καζαντζάκης ***χτίρι**: κτίριο ***σφηνωτό**: τριγωνικό, μυτερό ***θωράς**: βλέπει ***τυλιγαδίζουν**: τυλίγονται σαν νήμα, στραβώνουν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1°

Σχολιάστε τον τίτλο του αποσπάσματος. Ισχύει όντως η άποψη ότι ήταν όντως η Νέα Παιδαγωγική;

Μονάδες 6

ΘΕΜΑ 2°

Αναφέρετε τις αφηγηματικές τεχνικές του κειμένου, καθώς και το είδος του αφηγητή.

Μονάδες 4

ΘΕΜΑ 3°

Περιγράψτε τα συναισθήματα του μικρού πρωταγωνιστή του κειμένου. Πώς νιώθει απέναντι στον πατέρα του, αλλά και απέναντι στον δάσκαλο; Διαφέρει η σύγχρονη παιδαγωγική μέθοδος;

Μονάδες 10

